

KIM BYŁ JAN NOWAK JEZIORAŃSKI?

PAMIĘTNIKI Z SZEŚCIU SŁÓW¹

CELE ZAJĘĆ

Po lekcji uczeń/uczennica powinien/powinna:

- wyszukiwać, selekcjonować i analizować różnorodne materiały źródłowe dotyczące życia i działalności Jana Nowaka Jeziorańskiego;
- wskazać podstawowe fakty z życia i działalności Jana Nowaka Jeziorańskiego;
- umieć ciekawie opracować i zaprezentować wybrane fakty z życia i działalności Jana Nowaka Jeziorańskiego;
- umieć zaplanować i przeprowadzić wspólną pracę nad „pamiętnikiem z sześciu słów”.

METODY I FORMY PRACY

▪ praca w małych zespołach ▪ analiza źródeł (tekst, audio, video) ▪ „six words memoirs” ▪ metoda projektu (jeśli nauczyciel/-ka zdecyduje się na wariant projektowy)

ŚRODKI DYDAKTYCZNE

- Instrukcja dla uczniów.
- Zbiór tekstów źródłowych o Janie Nowaku Jeziorańskim.
- Materiały plastyczne potrzebne do graficznego opracowania „pamiętnika” (ich wybór zależy od nauczyciela i uczniów); taśma malarska, flamastry, zestaw kolorowych (pastelowych) kartek A3.

¹Scenariusz opracowała Sylwia Żmijewska-Kwiręg na podstawie: *Dziedzictwo Tadeusza Mazowieckiego* Aleksandra Pawlickiego oraz strony www.jezioranski.org

CZAS

45 minut (wersja podstawowa); 45 minut + czas pracy projektowej (wersja rozszerzona)

PRZEBIEG ZAJĘĆ

Zajęcia prowadzone są przy wykorzystaniu metody *Six Words Memoirs*, polegającej na zamknięciu w sześciu słowach jakiejś treści, najczęściej o charakterze biograficznym. Wymaga od uczniów i uczennic zwięzłości i precyzyjnego języka, by wydobyć i ukazać w ciekawy sposób z historii np. jakiegoś bohatera to, co najistotniejsze. Przekazowi „w sześciu słowach” powinna towarzyszyć adekwatna do słownego przekazu forma graficzna. W zależności od poziomu edukacyjnego oraz możliwości uczniów proponowany niżej scenariusz może być przeprowadzony w wersji podstawowej z wykorzystaniem załączonych materiałów i/lub dodatkowych materiałów wyszukanych w sieci (lekcja 45 minut) lub w wersji rozszerzonej, polegającej na przeprowadzeniu przez uczniów i uczennice krótkiego projektu poza szkołą. Efektem końcowym – bez względu na wybór wersji – powinno być wypracowanie słownej i graficznej wersji „pamiętnika z sześciu słów”.

1. Przywitaj się z uczniami i uczennicami, napisz na tablicy temat lekcji: *Kim był Jan Nowak Jeziorański?* Poproś uczniów i uczennice poproś o krótkie wypowiedzi. Wszystkie poprawne hasła zapisuj na tablicy. Na tym etapie zajęć pozostaw bez komentarza.
2. Wyjaśnij im, że rok 2014 został ogłoszony Rokiem Jana Nowaka Jeziorańskiego, a podczas dzisiejszych zajęć dowiedzą się, dlaczego. Możesz przypomnieć uczniom, że w Polsce był np. już obchodzony Rok Korczaka, Rok Miłosa. Zaprezentuj uczniom cele lekcji. Wyjaśnij też, że będą dziś pracować nietypową metodą, która wymagać od nich będzie różnych umiejętności: dziennikarskich, literackich, graficznych itp. Przedstaw im ideę SIX WORDS MEMOIRS oraz podstawowe zasady pracy. Warto pamiętać i podkreślić we wprowadzeniu dla uczniów i uczennic, że tworzenie „pamiętnika z sześciu słów” nie polega na wybraniu najważniejszego zdania albo na znalezieniu sześciu słów kluczowych. Owszem, w efekcie może i tak się zdarzyć, nie powinno to być jednak założenie wstępne. Zadaniem uczniów ma być stworzenie spójnej całości, która odda (w zestawieniu z obrazem) to, co w jest istotą jakiegoś tematu
3. Dowolną metodą podziel uczniów na małe zespoły (2-3 osobowe): rozdaj im instrukcję. Poproś, by się zapoznali z otrzymanymi wskazówkami, wyjaśnij niejasne sformułowania lub wątpliwości. Zapowiedz, że będą pracować w 3 etapach:

ETAP 1. Każdy zespół tworzy „opowiadanie z sześciu słów” na jeden z tematów dotyczących Jana Nowaka Jeziorańskiego. Tematy sugerowane to: *Kurier z Warszawy*, *Radio Wolna Europa*, *Polska droga do NATO*. Uczniowie/uczennice wykorzystują materiały pomocnicze (wyznaczony, lub np. wylosowany temat) załączone do scenariusza. Mogą też

POLSKO-AMERYKAŃSKA
FUNDACJA WOLNOŚCI

PolskieRadio.pl

Materiał powstał w ramach obchodów Roku Jana Nowaka Jeziorańskiego przy wsparciu Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności.

Patronem konkursu jest Polskie Radio oraz Portal polskieradio.pl

samodzielnie określić temat bazując na wiedzy własnej lub informacjach dostarczonych przez nauczyciela (np. wycinki prasowe). Prowadzą własną kwerendę w Internecie (w przypadku wersji rozszerzonej, projektowej – także w innych źródłach dostępnych poza szkołą)

ETAP 2. Wszystkie zespoły, korzystając ze słowników internetowych lub tradycyjnych, sprawdzają synonimy oraz antonimy słów wykorzystanych w pierwszym „opowiadaniu z sześciu słów”. Tworzą warianty „opowiadania z sześciu słów” oparte na synonimach (ewentualnie antonimach). Im więcej wariantów tym lepiej – warto pozwolić uczniom i uczennicom na eksperymentowanie ze słowami, szykiem i interpunkcją. Etap ten warto wydłużyć, jeżeli etap 1 zajął mniej czasu. W tym etapie można zaproponować uczniom i uczennicom, by do każdego wariantu „opowiadania” dobrali czcionki adekwatne do treści przekazu (w wariacie podstawowym może nie być to możliwe ze względu na czas i dostęp do komputerów; warto jednak do tego zachęcić uczniów i uczennice, jeśli realizują wariant projektowy).

ETAP 3. Pomóż zespołom dobrać się w pary (łączymy grupy po dwie), aby uczniowie i uczennice mogli udzielić sobie informacji zwrotnej nt. odbioru przygotowanych wariantów. Każdy zespół formułuje (w odniesieniu do pracy kolegów z drugiego zespołu) odpowiedzi na trzy pytania: *Który wariant opowiadania jest najbardziej przystępny i dlaczego? Który wariant opowiadania najlepiej oddaje autorską ideę (tak jak ją rozumieją) i dlaczego? Który wariant opowiadania najbardziej porusza emocjonalnie czytelnika i dlaczego?* W wersji rozszerzonej projektowej możesz zaproponować, by zespoły opublikowały i udostępniły swoje opowiadania w sieci. Wtedy każdy zespół będzie mógł udzielić im informacji zwrotnej. Na zakończenie tego etapu zespół wybiera wariant, który - po ocenie kolegów i koleżanek - uznał za najlepszy. Zapisują wybrany wariant pamiętnika na kartce A3.

4. W trakcie pracy uczniów i uczennic zapisz na tablicy lub umieść na ścianie tematy wokół których koncentrowała się praca zespołów. Pod każdym tematem warto powiesić tekst, który do niego wprowadzał (z Materiału pomocniczego nr 2). Niżej, pod odpowiednimi tematami, poszczególne zespoły umieszczają wybrany przez siebie wariant „pamiętnika” po zakończeniu etapu udzielania sobie informacji zwrotnych).
5. Zachęć uczniów do „spaceru” w tak przygotowanej galerii „pamiętników z sześciu słów”. Po spacerze krótko porozmawiajcie, zarówno tym, jak się uczniom pracowało nad tymi „pamiętnikami”, jak i o wrażeniach, jakie mają po obejrzeniu/przeczytaniu jego rezultatów.
6. Na zakończenie, wspólnie z uczniami i uczennicami zastanówcie się, dlaczego postać Jana Nowaka Jeziorańskiego została uhonorowana w ten sposób, że obchodzimy Rok jego imienia. Możesz zaproponować uczniom i uczennicom,

POLSKO-AMERYKAŃSKA
FUNDACJA WOLNOŚCI

PolskieRadio.pl

Materiał powstał w ramach obchodów Roku Jana Nowaka Jeziorańskiego przy wsparciu Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności.

Patronem konkursu jest Polskie Radio oraz Portal polskieradio.pl

by spróbowali wskazać inne postaci, które ich zdaniem zasługują na podobny zaszczyt.

- Praca domowa (dla chętnych; zalecana zwłaszcza w wariantcie rozszerzonym). Zaproponuj uczniom, by spróbowali zestawić wybrany „pamiętnik z sześciu słów” z obrazem (w tle) lub ulokowali je w obrazie (słowa mogą być np. sfotografowane w jakimś miejscu). Przypomnij im, by zwrócili uwagę na wielkość liter, odstępy, układ, kolorystykę, kontrasty, teksturę, adekwatność do treści. Podkreśl, że grafika ma podkreślić/wzmocnić przekaz a nie być dodatkiem. Przypomnij o prawach autorskich! Tak dopracowane prace przesyłajcie na adres jezioranski@ceo.org.pl Uwaga! Pamiętnik nie powinien w oryginale przekraczać formatu A4 – prosimy o przesłanie plików w formie elektronicznej (jpg., png., tif.)

Instrukcja dla zespołu

- Stwórzcie opowiadanie z sześciu słów na wybrany temat związany z biografią Jana Nowaka Jeziorańskiego. Mogą to być tematy zasugerowane: *Kurier z Warszawy*, *Radio Wolna Europa*, *Polska droga do NATO* lub sformułowane wspólnie przez klasę.
- Zajrzyjcie do słowników internetowych lub tradycyjnych i sprawdźcie synonimy oraz antonimy. Stwórzcie warianty opowiadania oparte na synonimach (ewentualnie antonimach). Im więcej wariantów tym lepiej, eksperymentujcie ze słowami, szykiem i interpunkcją. Zwróćcie uwagę, że tekst z sześciu słów raczej *obrazuje* niż *opowiada*. Liczy się także to, co „między słowami”.
- Poproście inne zespoły o informację zwrotną zawierającą odpowiedź na trzy pytania: *Który wariant opowiadania jest najbardziej przystępny i dlaczego? Który wariant opowiadania najlepiej oddaje autorską ideę (tak jak ją rozumieją) i dlaczego? Który wariant opowiadania najbardziej porusza emocjonalnie czytelnika i dlaczego?*
- Sami także udzielcie informacji zwrotnej innym zespołom.
- Wybierzcie najciekawszy waszym zdaniem wariant opowiadania.
- Swoje Sześć Słów zapiszcie na kartce A3 i powieście na ścianie, tak aby mogła zapoznać się z waszą pracą cała klasa.
- Dobierzcie czcionki do swojego tekstu wykorzystując także czcionki dostępne w serwisach takich jak Dafont czy czcionki.com. Czcionki powinny być adekwatne do przekazywanej treści.
- Zestawcie w domu opowiadanie z obrazem (w tle) albo ulokujcie je w obrazie (słowa mogą być np. sfotografowane w jakimś miejscu). Zwróćcie uwagę na wielkość liter, odstępy, układ, kolorystykę, kontrasty, teksturę, adekwatność do treści.
- Sprawdźcie, czy przygotowując swoje Sześć Słów nie naruszyłeś niczyich praw do wizerunku lub praw autorskich. Ewentualnie oznacz źródła.

POLSKO-AMERYKAŃSKA
FUNDACJA WOLNOŚCI

PolskieRadio.pl

Materiał powstał w ramach obchodów Roku Jana Nowaka Jeziorańskiego przy wsparciu Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności.

Patronem konkursu jest Polskie Radio oraz Portal polskieradio.pl

10. Jeżeli macie dostęp do Internetu wyślijcie wybrane i zobrazowane Sześć słów na adres: jezioranski@ceo.org.pl

Jan Nowak Jeziorański (1914-2014)

KURIER Z WARSZAWY

Jan Nowak-Jeziorański (wł. Zdzisław Jeziorański) urodził się w nocy z 2 na 3 października 1914 roku w Berlinie. Absolwent studiów ekonomicznych w Poznaniu od początku był aktywny w czasie II wojnie światowej: brał udział w kampanii wrześniowej jako żołnierz 2. Dywizjonu Artylerii Konnej; w czasie walk na Wołyniu trafił do niewoli niemieckiej, z której szczęśliwie udało mu się wydostać. Po powrocie do Warszawy wstąpił do Związku Walki Zbrojnej/Armii Krajowej. Jego pierwszym zadaniem było zorganizowanie siatki Akcji „N”, w ramach której ukazywały się w języku niemieckim publikacje (broszury i gazetki) dezinformujące Niemców (...)

W wyniku rozpoznania możliwości przedostania się za granicę morzem w 1943 roku powierzono mu kolejną misję: jako kurier Komendy Głównej AK miał dotrzeć do Szwecji i przekazać tam rezydentowi polskiego rządu materiały dotyczące sytuacji w okupowanej Polsce. Udając robotnika portowego, dostał się na statek i odbył wyczerpującą kilkudziesięciogodzinną podróż w luku węglowym. Tajne materiały, ukryte w specjalnym kluczu, ołówku i figurce św. Antoniego, udało mu się dostarczyć do ambasady Polski w Sztokholmie (...)

Kolejnym zadaniem (...) była wyprawa do Londynu (...) Tym razem miał przekazać informacje z kraju najwyższym władzom RP na uchodźstwie i odbyć rozmowy z przedstawicielami władz angielskich, które miał przekonywać o konieczności udzielenia Polsce pomocy. Na potrzeby tej misji przyjął konspiracyjne imię i nazwisko „Jan Nowak”, pod którymi przeszedł do historii. W Londynie spotkał się m.in. z prezydentem Władysławem Raczkiewiczem, naczelnym wodzem Kazimierzem Sosnkowskim i premierem Stanisławem Mikołajczykiem, a ze strony brytyjskiej z Ministrem Spraw Zagranicznych Anthonyem Edenem oraz z premierem Winstonem Churchillem.

Po upadku Powstania wyruszył z „Gretą” [żoną] w trzecią misję kurierską, do Londynu, aby dostarczyć aliantom informacje o sytuacji w Polsce, w tym dokumentację Powstania Warszawskiego. Zwoje filmów Jan Nowak i „Greta” schowali pod gipsowymi opatrunkami, zdjęcia ukryli w trzech bateriach latarki kieszonkowej, inne materiały w zapalnicze, kluczach, torbie „Grety”

POLSKO-AMERYKAŃSKA
FUNDACJA WOLNOŚCI

PolskieRadio.pl

Materiał powstał w ramach obchodów Roku Jana Nowaka Jeziorańskiego przy wsparciu Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności.

Patronem konkursu jest Polskie Radio oraz Portal polskieradio.pl

(...) Udało im przetrwać niebezpieczną wyprawę i przekazać przemycane z narażeniem życia dokumenty władzom emigracyjnym.

Źródło: www.jezioranski.org

(opr. na podstawie materiałów Ossolineum, filmu dokumentalnego „Pseudonim Jan Nowak”, książki „Kurier z Warszawy”

Jan Nowak Jeziorański (1914-2014)

RADIO WOLNA EUROPA

W roku 1948 Jan Nowak-Jeziorański podjął pracę w redakcji polskiej BBC, a w 1951 został dyrektorem Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa. Powołane przez Amerykanów radio, z siedzibą w Monachium, stanowiło dla wielu Polaków podstawowe źródło informacji, niedostępnych w kontrolowanych przez cenzurę mediach PRL (...) W 1954 roku sensację wzbudził cykl audycji z udziałem wicedyrektora departamentu X Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego Józefa Światły, który zbiegł do USA, ujawniając zbrodnie dokonywane przez UB.

Jego zeznania doprowadziły do zwolnienia wielu więźniów politycznych, zlikwidowania Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego, degradacji najbardziej skompromitowanych polityków (...) W czerwcu 1956 roku RWE szeroko informowało o krwawym stłumieniu protestów robotniczych w Poznaniu, w październiku wsparło powrót do władzy Władysława Gomułki (...) Dzięki rozgłośni Polacy dowiedzieli się w grudniu 1970 roku o masakrze robotników na Wybrzeżu.

3 maja 1952 roku w siedzibie Radia Wolna Europa w Monachium Jan Nowak Jeziorański poprowadził pierwszą audycję w języku polskim:

Mówi Radio Wolna Europa. Głos wolnej Polski. Zespół polski, który zebrał się dziś wokół mikrofonu, składa się z ludzi o najróżniejszych przekonaniach i zapatrywaniach politycznych, ale łączy nas wszystkich ta cudowna zмова, którą daje dążenie do jednego, wspólnego celu. Będziemy mówili wam prawdę o wypadkach rozgrywających się w świecie, którą sowiecki reżym chce przed wami ukryć, by zabić w was resztki nadziei. Będziemy informowali was o wszystkich poczynaniach polskich na arenie międzynarodowej. Będziemy prowadzili na falach eteru walkę z rusyfikacją i sowietyzacją polskiej kultury, walkę z wynaradawianiem młodzieży. Będziemy walczyli z fałszowaniem naszej historii i naszych tradycji. Będziemy przedstawiali wam polską, niezależną myśl polityczną, która zdławiona została w ujarzmionym kraju, lecz rozwija się dalej

POLSKO-AMERYKAŃSKA
FUNDACJA WOLNOŚCI

PolskieRadio.pl

Materiał powstał w ramach obchodów Roku Jana Nowaka Jeziorańskiego przy wsparciu Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności.

Patronem konkursu jest Polskie Radio oraz Portal polskieradio.pl

swobodnie w warunkach wolności. Będziemy mówili głośno to, czego społeczeństwo polskie wypowiedzieć głośno nie może, bo ma knebel na ustach.

Przemówienia inauguracyjne oraz innych audycji Sekcji Polskiej Radia Wolna Europa posłuchać można w archiwum Polskiego Radia: <http://www.polskieradio.pl/68,Radia-Wolnosci>

Źródło: www.jezioranski.org

(opr. na podstawie materiałów Ossolineum, filmu dokumentalnego „Pseudonim Jan Nowak”, książki Jarosława Kurskiego „Jan Nowak-Jeziorański. Emisariusz wolności”, Warszawa 2005).

**Jan Nowak Jeziorański
(1914-2014)**

POLSKA DROGA DO NATO

Jan Nowak odegrał ogromną rolę jako lobbysta na rzecz wsparcia opozycji demokratycznej w kraju do 1989 roku, a w 1989 r. skutecznie zabiegał o miliard dolarów na polski fundusz stabilizacyjny i redukcję naszego zadłużenia. Zabieganie o przyjęcie Polski do NATO było ostatnią wielką misją Jana Nowaka-Jeziorańskiego. 30.04.1998 roku, po głosowaniu powiedział, że to był najszczęśliwszy dzień w jego życiu:

Nowak był człowiekiem, dla którego każdy nowy problem był zachętą do jeszcze większego wysiłku. Latem 1996 r., jak niemal każdy Polak przyjeżdżający do Waszyngtonu, złożyłem Mu wizytę w Jego domu w Annadale. Gdy powiedziałem, że pewnie rozszerzenia NATO nie będzie jeszcze przez wiele lat, przerwał mi i słynnym tubalnym głosem zaczął besztuć: – Pan jest taki młody, a już pan traci energię. Trzeba walić Amerykanów po głowach, trzeba krzyczeć, pisać, rozmawiać, nie wolno na chwilę rezygnować. Trudno przecenić Jego intuicję oraz szacunek i wpływy, jakimi cieszył się w Białym Domu. Zbigniew Brzeziński był wielokrotnie zrywany rano z łóżka telefonem od Pana Jana, gdy w Polsce wybuchała kolejna awantura. (...) Wierzył tylko w bardzo ambitne cele i jeśli uznawał je za osiągalne, nie ustawał w wysiłkach. (...) Uważał, że w Senacie USA należy walczyć o każdy głos, nawet senatorów zdecydowanie przeciwnych przyjmowaniu Polski. Któregoś dnia spotkałem Pana Jana w podziemnej kolejce łączącej Senat z biurami poselskimi.

POLSKO-AMERYKAŃSKA
FUNDACJA WOLNOŚCI

PolskieRadio.pl

Materiał powstał w ramach obchodów Roku Jana Nowaka Jeziorańskiego przy wsparciu Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności.

Patronem konkursu jest Polskie Radio oraz Portal polskieradio.pl

- *No niech pan sobie wyobrazi, że senator X twierdzi, że nie zagłosuje za naszym wejściem do Sojuszu, bo to podrażni Rosjan – powiedział.*
- *To straszne – zawołałem – on jest diabelnie wpływowy. Panie Janie, musi Pan coś zrobić.*
- *Muszę – odparł Nowak. – Jemu te bzdury pisze taki szczeniak, doradca, który nie wie, o czym mów (...); wezmę senatora X na siebie.*
Ostatecznie X głosował za rozszerzeniem.(...)

Źródło: www.jezioranski.org

(opr. na podstawie materiałów Ossolineum, filmu dokumentalnego „Pseudonim Jan Nowak”, książki Jarosława Kurskiego „Jan Nowak-Jeziorański. Emisariusz wolności”, Warszawa 2005, B. Węglarczyk, Bartosz Węglarczyk „Pan Jan prowadził Polskę do NATO” (Gazeta Wyborcza z dn. 22.01.2005)

POLSKO-AMERYKAŃSKA
FUNDACJA WOLNOŚCI

PolskieRadio.pl

Materiał powstał w ramach obchodów Roku Jana Nowaka Jeziorańskiego przy wsparciu Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności.

Patronem konkursu jest Polskie Radio oraz Portal polskieradio.pl